

De Adder

Winter 2023-2024, jaargang 31, nummer 1

De Adder vervelt, tijd voor vernieuwing

Terugblik op 31 jaar De Adder

Westerveld Jong: de jeugd heeft de toekomst

Creatieve groeten uit de natuur

GEDICHT EN TEKENING: WILMA TALEN

Transitie

Net als gekanaliseerde beken
Die vroeger van nature meanderden
Die door natuurbeleid toch weer veranderden
Zo kan alles in maatschappij en samenleving in beweging zijn
Zo ook een adder die na een periode van winterse rust
Weer door de heidevelden gaat, nadat hij zijn oude vel verlaat
Daarmee vergeleken is ook deze papieren en digitale Adder in beweging
Het een en ander vraagt om een nieuwe vormgeving
Een andere vorm, volgens een nieuwere norm
Werpen wij zijn oude vel af? De tijd zal het leren
Maar we showen nog eenmaal onze oude veren

De Adder

IVN Westerveld - winter 2024

Vervellen: tijd om de oude jas uit te doen

Daar ligt 'ie dan, de laatste Adder in de vorm van een magazine. Een blad van IVN Westerveld voor de leden. Iedereen die dat wilde kon eraan bijdragen en dat gebeurde ook! De transformatie van het clubblaadje wordt verderop mooi beschreven door Nel van der Laan. We nemen afscheid van deze vorm van de Adder, maar we stoppen niet met communiceren. Er zijn andere manieren om met elkaar in contact te blijven zoals e-mail, nieuwsbrief, website of iets anders...? Wie weet wat er in de toekomst mogelijk wordt om bestuur en leden op de hoogte te houden van wat er in de natuur en bij onze vereniging gebeurt? Hou je e-mail in de gaten, want het wordt waarschijnlijk wél een digitale manier. Is jouw e-mailadres al bekend bij het secretariaat van IVN Westerveld? Dan ontvang je al regelmatig berichten van onze secretaris. Krijg je die (nog) niet? Geef je e-mailadres dan door op: secretariaat@ivn-westerveld.nl. Maar voordat we afscheid nemen willen we onze dank uitspreken aan de vele leden die de tijd namen om De Adder te lezen. Dank voor de enthousiaste verhalen die we ontvingen en mochten publiceren. Dank voor de mooie foto's en voor het feit dat we die kosteloos mochten gebruiken! En dank aan alle redacteurs die zich de afgelopen jaren hebben ingezet om verhalen te schrijven, interviews af te nemen en De Adder in elkaar te zetten. Dankzij jullie inzet is De Adder een gewaardeerd magazine van de leden in Westerveld geweest.

In deze laatste editie lees je onder andere over Westerveld Jong, over de interessante activiteiten die deze werkgroep organiseert voor kinderen en jongeren. Het artikel geeft een beetje een inkijk in het brede werkkterrein van deze werkgroep om jeugdigen enthousiast te maken voor belevenissen en werkzaamheden in de natuur. Hierbij passend ook een tweetal artikelen over de Junior Rangers en de Ranger Kids. In deze editie kom je een boekrecensie tegen van een nieuw uitgekomen boek over de landschappelijke kenmerken van het prachtige Holttingerveld. Ook is er een artikel te lezen over een monumentale boerderij en erf in Ansen waar geen chemicaliën gebruikt worden. De Held in het Veld ontbreekt ook deze keer niet. Benieuwd wie dat is? Blader dan snel verder. De Adder begint weer met Creatieve Groeten uit de Natuur, maar dit keer niet met een aquarel, maar met een tekening.

Wij wensen je veel leesplezier, Janke, Nelleke, Wilma en Sanne

Adders hebben een uniek patroon van schubben op de kop, foto: Dick van Dorp

Inhoud

- 4 Van het bestuur
- 5 Verslag 26 april
- 6 Junior Rangers DFW
- 7 Westerveld Jong
- 8 Natuurgids in opleiding
- 9 Ranger Kids
- 10 Dichter bij de natuur
- 12 Held in het veld
- 14 Boekbespreking 'Leestekens..'
- 15 Groencafé

Colofon

Redactie:

Janke Santing, Nelleke Jintes, Wilma Talen, Sanne van Gernerden
redactie@ivn-westerveld.nl

Voorzitter: Guido Nijland

Secretaris: Nel van der Laan

p/a Tolweg 8, 7991 TC Geeuwenbrug
secretariaat@ivn-westerveld.nl

Foto's adders voorkant: Dick van Dorp

Foto Jan Nijman: Nel van der Laan

Drukker:

Editoo B.V. te Arnhem

Schaapsdrift 49

6824 GP Arnhem

085 773 774 2

info@editoo.nl

www.editoo.nl

Van de bestuurstafel

AUTEUR: GUIDO NIJLAND

Het loopt goed in de afdeling. De werkgroepen verrichten veel en goed werk. Afgelopen herfst was de “korte” cursus duurzaamheid, natuur en milieu een succes. Ook gidsen voor gidsen wordt druk bezocht. De Natuurgidsenopleiding samen met afdeling Noordwest Overijssel loopt goed. Leuk om weer eens over de grenzen van de afdeling heen te kijken. Helaas is dit de laatste Adder maar we blijven jullie goed op de hoogte houden met digitale nieuwsbrieven en via de website. Helaas heeft het bestuur nog steeds slechts drie mensen en dat is toch echt te weinig voor al het werk. Dus zijn we op zoek naar versterking. Als je eens wilt meemaken wat dat inhoudt ben je van harte welkom op een bestuursvergadering (aanmelden bij Guido 06 14287568).

In 2024 gaan we actief verder. Zondag 21 januari is onze nieuwjaarsbijeenkomst in het natuureducatiecentrum op Camping Diever (Haarweg 2, 7981 LW Diever). Begin januari komt er nog een e-mail. De gidsen voor gidsen excursies zijn 27 januari, 24 februari, 30 maart, 27 april en 1 juni. Ook is er weer een korte cursus. De leden worden op de hoogte gehouden via de mail, voor extra informatie.

Onze Adder vervelt...

AUTEUR: NEL VAN DER LAAN

Al vanaf de oprichting van IVN afdeling Westerveld e.o. is de Adder ons verenigingsblad en bleef dat natuurlijk na de gemeentelijke herindeling toen we verder gingen als IVN Westerveld. Met het verschijnen van deze Adder heeft het blad haar 31e en laatste verschijningsjaar bereikt. Een passend moment om eens terug te bladeren in die ruim 60 nummers. Bij het schrijven van dit artikel is het voor mij nog een raadsel hoe het eerste nummer eruit zag, want het Ad-derarchief is niet compleet.

In al die jaren is de Adder een paar keer van gedaante verwisseld, heeft ze meerdere vervellingen ondergaan. Soms was dat weinig opvallend als het landelijke logo veranderde en andere keren een heuse facelift. Het blad heeft in die jaren vier keer een ander IVN logo gekregen en drie keer een andere buitenkant. De eerste 14 jaargangen staat een prachtige tekening van Piet Eggen van een adder op het voorblad, afgedrukt op een gekleurd vel papier. Vooral blauw en groen zijn daarbij favoriet. De inhoud is dan nog helemaal in zwart-wit. Met jaargang 15 verschijnt de kleurenomslag: een wit kader, met een foto van een adder op een gele achtergrond. Nog steeds is de binnenkant van het blad in zwart-wit afgedrukt, hoewel er vanaf 2007 foto's in verschijnen. In de oudere nummers staan alleen illustraties. Het jubileumnummer uit 2017 krijgt een extra feestelijk tintje doordat ook de binnenkant in kleur wordt afgedrukt. Dat bevalt zo goed, dat vanaf dat moment de Adder geheel in kleur verschijnt. Tekeningen kom je nog maar weinig tegen, het zijn kleurenfoto's die het blad verfraaien. Vele jaren wordt de Adder met een programma thuis op de pc gemaakt. Met het overstappen naar een online opmaakprogramma maakt de Adder haar laatste vervelling mee en verschijnt in 2019 in haar huidige en dus laatste vorm.

Veel leden hebben een bijdrage geleverd door af en toe of met regelmaat stukjes aan te leveren of door een paar jaar in de redactie te gaan. Het resulteert in een indrukwekkende variatie in onderwerpen: verslagen van excursies, de week-endjes weg, een educatief onderwerp bespreken, informatie over zaken als plan goudplevier of de waterschapsverkiezingen, jeugdherinneringen delen, uitleg over wat stinsenplanten zijn, de beschrijving van een buitenlandse natuurreis, een dier of plant in de picture zetten en veel, veel meer. Van de vaste rubrieken – naast het voorwoord van de redactie en Van het bestuur/de bestuurstafel – heeft de Groene Agenda het 't langs volgehouden: vanaf het eerste nummer tot aan het jubileumnummer. De rubriek Mijn plek verdwijnt na een paar jaar, maar later komt de Held in het veld ervoor terug. Er zijn diverse themanummers verschenen: over water zelfs 3x (in 2000, 2013 en 2022), cultuur&land-schap, Natuur Dichtbij, over Wildernis, de adder (2015 was het jaar van de adder), het jubileumnummer over Bij-berm-biodiversiteit in 2017, over exoten en archeologie. Altijd is er voor elk wat wils en zijn er uitnodigingen om mee te doen met een cursus, dia-draai-deur, seizoensafsluiting of nieuwjaarswandeling, want verbinding met IVN via de Adder thuis op de mat of in de mail is leuk, maar kan niet op tegen elkaar buiten in de natuur te ontmoeten.

Zou je de Adders nog eens willen bekijken? Geef dan gerust een seintje, dan liggen de twee ordners voor je klaar. Helemaal mooi zou het zijn als iemand ons kan helpen aan de ontbrekende nummers. Dit zijn de missende nummers (jaargang en nr): hele jaargang 1 ontbreekt, 6-2, 10-2, 19-1, 25-2, 26-1, 28-2. Dus als iemand ons daar nog aan kan helpen.... Graag!

Notulen ledenvergadering IVN Westerveld d.d. 26 april 2023

CONCEPT

De vergadering vindt plaats in het dorpshuis 'Oens Huus' in Wapse
Aanwezig zijn 26 leden

1. Opening – De voorzitter Guido opent de vergadering met de mededeling dat twee bestuursleden afwezig zijn. Roel Pepping (secretaris) is ernstig ziek en legt zijn functie per direct neer. Roel was secretaris een betrokken bestuurslid. Ook was hij actief als begeleider van de Junior Rangers Drents-Friesche Wold. Ria Duiven (penningmeester) is afwezig vanwege ziekte.
1. Notulen – m.b.t. punt 1. Juiste naam is Marinus Joustra. – Verder geen opmerkingen. De notulen van de jaarvergadering van 21 april 2022 worden goedgekeurd.
1. Deel I Jaarverslag 2022 (activiteiten) – Complimenten voor Roel voor de leesbaarheid van het verslag. Er zijn geen vragen of aanvullingen. Hierbij goedgekeurd.
1. Deel II Jaarverslag 2022 (financieel verslag en begroting) – De schenking van € 5000,- is afkomstig van Univé en wordt onder andere ingezet voor de werkgroep Westerveld Jong. Ook andere werkgroepen die wensen hebben die boven het standaard budget van € 100,- uitkomen, kunnen daarvoor een aanvraag doen bij het bestuur. – Er is geen kasgeld meer, nu gaan alle betalingen via de bank. – Jaarverslag en begroting zijn hiermee goedgekeurd, met dank aan de penningmeester.
1. Verslag kascommissie: Hanna Heringa en Paul Gols hebben de kas gecontroleerd en in orde bevonden. Onder dankzegging (met applaus van de aanwezigen) aan de kascommissie wordt de penningmeester decharge verleend.
1. De kascommissie voor het jaar 2023 bestaat uit Paul Gols en Joop Haverkort.
1. Activiteiten 2023 – De Natuurgidsen opleiding loopt met een enthousiaste groep deelnemers. – Gidsen voor Gidsen gaat verder. – Westerveld Jong heeft plannen, Frits Witmer geeft toelichting. Ze gaan naar het natuurlab in Orvelte om te kijken of zij hun voordeel kunnen doen met het aldaar gebodene. Alle 14 scholen in ons werkgebied zullen daarna worden bezocht en uitgenodigd om mee te doen met een nieuw project van Westerveld Jong, waarin o.a. een slootjesdag is opgenomen. – De redactie van de Adder kan versterking gebruiken. – Publiekswandelingen/excursies: Naast de excursies in het Dwingelderveld, organiseert het bestuur een paar excursies waarvan de deelname wisselt. Willen we dit meer gaan doen? Zo ja, hoe verbeteren we dan de zichtbaarheid en daarmee deelname? Door de terreinbeheerders (SBB, NM, e.d.) worden al zeer regelmatig excursies gegeven. Een aparte werkgroep zou wenselijk zijn, het bestuur komt hierop terug. Voor p.r. wordt geopperd om Whatsapp te gebruiken om zo lokale gemeenschappen te bereiken.
1. Bestuursamenstelling: Nel wordt benoemd in het bestuur als penningmeester (zonder hoofdelijke stemming,, met applaus). Daarmee bestaat het bestuur nu uit 3 leden, een erg smalle basis. Guido doet daarom een dringende oproep aan de leden om zich te melden voor een bestuursfunctie (secretaris plus een vijfde bestuurslid).
1. Rondvraag en sluiting van de vergadering.

Na sluiting van de vergadering geeft Martijn de Jonge een lezing over de zeearenden in Nederland.

Met verdriet melden we als bestuur dat Roel Pepping een paar weken na de ledenvergadering op 13 mei 2023 is overleden. Wij missen hem en wensen Nelleke, zijn familie en vrienden heel veel sterkte met dit verlies.

Gezocht: Begeleiders bij de Junior Rangers in het Drents-Friese Wold

Wie lijkt het leuk om eens per maand een zaterdagochtend als begeleider bij de Junior Rangers actief te zijn? Of wellicht ken je iemand waarvan je het idee hebt dat die er geknipt voor zou zijn.

Als begeleider is affiniteit met jongeren, enthousiasme en jong van geest zijn belangrijk. Het gaat niet om excursies leiden en je hoeft ook geen enorme natuurkennis te hebben. Momenteel zijn we als begeleiders maar met z'n tweeën. Liesbeth Koel en ik (Mariken Hornman). Loopt goed, we zijn aardig op elkaar ingespeeld, maar we zijn kwetsbaar. Als één van ons niet kan heeft dat een grote impact. Het liefst zouden we dan ook met z'n vieren zijn.

Wat zijn Junior Rangers?

Junior Rangers zijn jongeren van 12 – 18 jaar die houden van de natuur, graag op ontdekkingsstocht gaan en ervan houden samen de handen uit de mouwen te steken. Het zijn een soort boswachters en ambassadeurs van het Nationaal Park. We doen allerlei activiteiten: vogels spotten, onze kennis van mieren vergroten met een cursus en excursie met mierendeskundigen. Maar ook gewoon een ochtend werken in het veld, vlonderspaden aanleggen, beheerwerk in het veld, meehelpen bij de landelijke Natuurwerkdag, etc. Ondertussen leren ze veel over het gebied en de planten en dieren die hier thuis horen. Maar bovenal is het gezellig om met elkaar leuke dingen te doen. Eén zaterdagochtend in de maand gaan we op wisselende plekken in het Drents-Friese Wold op pad. Iedere keer met een ander thema. En natuurlijk sluiten we het jaar af met een gezellig kampweekend. Slapen in tentjes in het bos, samen koken boven een houtvuur en bijvoorbeeld activiteiten als 'nachtvlinderen' tot diep in de nacht.

Junior Rangers, foto: Mariken Hornman

Wie o wie komt ons versterken? We hebben ook heel graag een man erbij! Geeft vaak een andere dynamiek, zowel in ons begeleiders-groepje als naar de Junior Rangers toe. Het is net als in de natuur: diversiteit heeft een meerwaarde!

Geïnteresseerd? Wil je meer weten of een keer meedoen om te kijken of het wat voor je is? Neem dan contact op met:

Mariken Hornman telefoon 06-34979283 of e-mail mariken-hornman@hotmail.com

Westerveld Jong

AUTEUR: FRITS WITMER

De werkgroep Westerveld Jong, hierna te noemen WJ, bestaat inmiddels 5 jaar. WJ bestaat uit een 6-tal kerngroep leden en daarnaast nog 6 leden waar een beroep op gedaan kan worden indien er “handjes” nodig zijn. Zoals de naam al aangeeft houden wij ons vooral bezig met het aanbieden van natuuractiviteiten aan jongeren in de leeftijd van 4 – 18 jaar. In de praktijk blijkt dat wij vooral in trek zijn bij de kinderen van de basisschool leeftijd. Middelhare scholieren hebben veelal andere hobby's en houden zich iets minder bezig met alles wat de natuur te bieden heeft.

Een jaarlijks terugkerende activiteit is bijv. het natuurprogramma “Buren in 't Bos”. Deze vindt plaats in het Ooster- en Westerzand te Uffelte, een onderdeel van het Holtingerveld. Met de 2 scholen, welke hier aan deelnemen, wordt met alle groepen 1 t/m 6 het natuurprogramma gevolgd met als doel de kinderen op een speelse manier kennis te laten maken met allerlei facetten van het leven in het bos.

Een andere jaarlijkse activiteit is de Sloopjesdag, een landelijke IVN activiteit welke uitgevoerd wordt door de lokale afdelingen. Het afgelopen jaar duurde deze een hele week, maar wij hebben ons beperkt tot een dag. Het afgelopen jaar hebben wij speciale aandacht besteed aan de P.R. Iedere basisschool in onze gemeente en een paar scholen in Friesland zijn door een werkgroep lid bezocht. Het doel was te zorgen voor meer bekendheid met het fenomeen Sloopjesdag en op die manier te zorgen voor meer deelname van de kinderen. En dat laatste is geslaagd.

Verder doen wij ieder jaar mee aan Oktober Kindermaand waarbij wij een dag met een kraam bij de Boslounge in Spier staan met een keur aan activiteiten, zoals bijv. het maken van een natuurschilderij.

Regelmatig worden wij door derde partijen gevraagd om aan een project/festiviteit deel te nemen. Zo zijn wij dit jaar o.a. aanwezig geweest bij het Kroamschudden bij de Holtinger schaapskudde en bij het 50 jarig jubileumfeest van de Vogelwacht Uffelte. Wij bieden de kinderen dan een scala aan natuuractiviteiten, veelal aangepast aan de aard van het project. Maar ook zijn wij actief geweest bij het gidsen van scholen tijdens struintochten door het Holtingerveld en door het Dwingelderveld in het kader van het project “de nieuwe wildernis” of deden wij mee aan de landelijke Natuurwerkdag, waarbij het onze taak was om de kinderen, die het fysieke werk beu waren, een natuurprogramma te bieden.

Inmiddels heeft WJ een project bedacht waarbij wij willen trachten alle basisscholen in de gemeente Westerveld deel te laten nemen aan de Sloopjesdagen. Wij willen met twee scholen beginnen en al doende zicht krijgen op waar scholen behoefte aan hebben. Te denken valt aan een les op school, een excursie naar de locatie van het slootje, een training voor docenten, ondersteunend lesmateriaal etc.

We zijn er alert op om onze activiteiten en een kort verslag na de activiteit op de website te posten, zodat een ieder daar kennis van kan nemen. Helaas vergeten we het ook nog wel eens, maar we doen ons best.

Sloopjesdag Rheebruggen; waterdiertjes bekijken onder een microscoop.
Foto: Marianne Bos

Mobiel maken van natuurlijk materiaal, Oktober Kindermaand
Foto: Marianne Bos

Sonja Kersten is natuurgids in opleiding

AUTEUR: JANKE SANTING

Het is begin september. De thermometer geeft bijna 30 graden aan. Sonja Kersten is naar me toe komen fietsen uit Zorgvlied voor een interview voor de Adder over de Natuurgidsenopleiding die ze volgt. We lopen even de tuin in maar kiezen er toch voor het gesprek binnen te doen. Uitkijkend over het groen is de overgang naar de Natuurgidsenopleiding niet groot.

Hoe ben je op het idee gekomen om de natuurgidsenopleiding te gaan volgen?

Uit nieuwsgierigheid bezocht Sonja de informatieavond over de opleiding. Meer omdat ze benieuwd was hoe die in elkaar stak dan om zich nu direct als deelnemer aan te melden. Haar interesse voor de natuur bracht ze al in praktijk door het volgen van excursies bij diverse natuurorganisaties. En als lid van IVN Westerveld is ze bij veel activiteiten aanwezig. Sonja vertelt dat ze in het gesprek wat volgde op de informatieavond Jan Nijman trof die zei: "Als iemand de opleiding moet doen ben jij het". Eigenlijk was ze aangenomen voordat ze het in de gaten had. En nadat ze iemand had gevonden die haar wilde helpen met de digitale vaardigheden hield niets haar meer tegen. Sonja weet dat ze veel tijd nodig heeft om iets op papier te zetten en verslagen maken niet haar sterkste kant is. Haar gezicht krijgt dan ook een heel serieuze uitdrukking als we het daar over hebben. Ze lost dit op door in het voren te werken en goed te plannen. Want het is veel wat er moet gebeuren. Bewondering heeft ze voor medecursisten die naast de opleiding nog een baan hebben.

Waar ben je gedurende de opleiding enthousiast over geworden?

Zonder aarzeling zegt Sonja dat ze de excursies het leukste onderdeel vindt van de opleiding. Door de opleiding ga je steeds 'dieper' kijken; je weet meer, je ziet meer en je vraagt daardoor meer. Sonja is een praktijkmens, door dingen te zien en uitgelegd te krijgen in de praktijk onthoudt ze het beter. Ze noemt als voorbeeld hoe ze nu anders naar het landschap kijkt als er een verhoging te zien is, een bosje, een houtwal of een bepaald soort vegetatie. En de natuur is nooit saai. Zelfs als je drie of vijf keer eenzelfde excursie of route doet zijn er altijd nieuwe dingen te zien en te beleven. Haar plantenkennis is behoorlijk uitgebreid. Als ze nu fietst kijkt ze steeds om zich heen en is ze bezig planten te repeteren of te determineren. Af en toe stapt ze af om op haar telefoon op te zoeken hoe een plant heet. Dit komt haar weer van pas als berm scout. Het beest wat haar speciale interesse heeft is het ree.

Wat vind je fantastisch aan de opleiding en wat kost je veel energie?

Dat de opleiding haar meer kennis biedt vindt ze fantastisch. Ook vertelt ze enthousiast over haar adoptieterrein 'Het Vrouwenveld' 3,5 km buiten Zorgvlied vlakbij Boschoord. Gemiddeld 1x per 14 dagen is Sonja daar te vinden. Ze is gefascineerd door de bomen, planten, paddenstoelen, vogels en bodem. Met en zonder hulp van externe deskundigen leert ze steeds meer over het terrein dat zo'n 9 ha groot is. Schrijven en verslagen maken kost Sonja veel tijd en energie.

Wat wordt je focus na de opleiding? Meer genieten en ontdekken van de natuur of anderen enthousiasmeren, gidsen misschien?

Hoewel de opleiding nog bijna een jaar duurt is het zeker dat ik blijvend belangstelling zal houden voor de natuur zegt

Excursie Gidsen voor gidsen, foto: Rik Denekamp

Sonja Kersten, foto: Rik Denekamp

Sonja zelfverzekerd. Naast de opleiding is ze een enthousiaste vrijwilliger in het Vledderveld en bermscout. Op dit moment vindt ze zichzelf nog niet goed genoeg om gids te worden. Wel zal ze belangstellenden gaan enthousiasmeren over landschap en duurzaamheid. Het onderdeel van de opleiding duurzaamheidsduwtje helpt hierbij. Leuk hoe medecursisten hier steeds met een andere benadering en onderwerp/thema je op ideeën brengen en bewustwording creëren. Als voorbeelden noemt Sonja: hoe kun je besparen bij het koken, jute tasjes in plaats van plastic, de stoofzak, spaarlampen, potgrond zonder veen etc.

Hoe zou je iemand die aarzelt de opleiding te volgen over de streep trekken?

Sonja's grootste argument is verbreding en verdieping van kennis. Dat is voor haar het meest waardevol. Je motivatie om meer van de natuur te willen weten moet zwaarder wegen dan de tijd en energie die de opleiding kost.

Met welke boodschap wil je afsluiten?

Sonja wil graag onder de aandacht brengen dat ze een Groen café gaat opzetten in Vledder met Marijke Wulp en Mariëtte Bos. Dit gaat begin 2024 van start. Meer hierover verderop in deze Adder.

De Ranger Kids - Een nieuwe natuurclub in het Drents-Friese Wold

AUTEUR: MARIKEN HORNMAN

Sinds kort zijn we in het Drents-Friese Wold van start gegaan met een nieuwe natuurclub voor kinderen van de basisschoolleeftijd: De Ranger Kids. Deze komen 1 zaterdagmorgen per maand bij elkaar.

Al vele jaren is er in het Drents-Friese Wold een groep Junior Rangers (jongeren vanaf 12 jaar) actief. Ik ben hier alweer heel wat jaren begeleider bij, samen met Liesbeth Koel en voorheen ook Roel Pepping. Helaas is Roel in mei dit jaar overleden.

Jonge aanwas bij de Junior Rangers krijgen is moeilijk gebleken. Juist op de leeftijd van overgang basisschool naar de middelbare lijkt het voor velen lastig voor iets heel anders te kiezen dan de meesten van hun leeftijdsgenoten doen. Dus dachten wij 'als ze al bij een natuurclub zitten voordat ze naar de middelbare gaan, stromen ze wellicht automatisch door naar de Junior Rangers.' Daarbij hebben we de mazzel dat bij ons een oudere Junior Ranger is blijven hangen die dolgraag een groep Ranger Kids wil helpen opzetten. En daarbij heeft ze veel kennis en feeling met deze leeftijdsgroep als afgestudeerde aan de PABO en werkzaam als basisschoolleerkracht.

We hebben deze groep de 'Ranger Kids' gedoopt. Kinderen die van de natuur houden, tussen de 7 en 12 jaar oud zijn en het leuk vinden eens per maand samen met leeftijdsgenoten op ontdekkingstocht te gaan. Wij hebben het zo gepland dat de Junior Rangers en de Ranger Kids dezelfde zaterdagochtend op dezelfde plek starten. Ze hebben daarna wel ieder met hun eigen groep hun eigen programma. Het voordeel van een gezamenlijke start is volgens ons dat de overgang van de Kids naar de Junior Rangers makkelijker zal zijn. Het is niet meer een enge onbekende groep. Af en toe doen we ook met beide groepen samen een activiteit. Voor de Junior Ranger is het een leermoment in het begeleiden en kennis overdragen. Het mes snijdt zo aan 2 kanten.

Net als de Junior Rangers zijn de Ranger Kids verbonden aan het Nationaal Park. Van hieruit hebben we dan ook bij de opstart van deze groep ondersteuning gekregen. Zo is ons geld beschikbaar gesteld waarmee we bij IVN prachtige thematische leskisten met allerlei materialen en zoekkaarten hebben kunnen aanschaffen. Inmiddels hebben we een vaste groep van 7 kinderen.

Rangers Kids, foto: Mariken Hornman

Dichter bij de natuur op een erf in Ansen

AUTEUR: WILMA TALEN

Het erf betreft een rijksmonument uit 1842. Het rijksmonument omvat de boerderij, het stookhok en de hooiberg. De boerderij heeft nog een prachtig oud interieur met veel oud meubilair, oude spullen en antiek. Het erf is een prachtplek voor steenuilen. Er is een steenuilenkast op het erf. Het erf voldoet aan de voorwaarden om het aantrekkelijk te maken voor steenuilen. Op de akker achter de boerderij worden aardappelen verbouwd door Harry Smit. Daarnaast is een hooi/weiland. Verderop is er nog een hooiland. Er worden op dit erf geen chemicaliën gebruikt.

Ik moet mezelf even corrigeren, want ik noemde Harry voor het gemak altijd een biologische boer. Inmiddels begrijp ik dat biologische boeren aan allerlei voorwaarden moeten voldoen en gecertificeerd moeten zijn voor die functie. Dat is hier echter niet het geval.

Harry's werkwijze richt zich op het lokale gebeuren, met korte lijnen, d.w.z. er zijn geen connecties met andere regio's in Nederland of het buitenland, dus is er ook geen vervuiling door transport. De akker wordt bewerkt met oude werktuigen die op de afbeeldingen te zien zijn. Zelfs het hooien gebeurt wel eens met de zeis. Voorbijgangers en mensen die aardappelen komen kopen krijgen wel eens een rondleiding op het erf.

Harry verbouwt zo'n twintig soorten aardappelen, maar wel in afwisseling, bijvoorbeeld Anaïs, Frieslander, Vasko, Annabelle, Vitabella, Alouette, Roseval en Regina. Het schoffelen en uittrekken van 'onkruid' gebeurt handmatig. Coloradokevers zijn schadelijk voor het gewas. Als die aanwezig zijn worden ze handmatig verwijderd. Aan engerlingen kan niet veel gedaan worden en mocht er sprake zijn van schimmels, dan betekent dat dat de totale productie afneemt, maar Harry hoeft er niet van te leven. Dit soort risico's kan op deze kleinschalige werkwijze opgevangen worden.

De aardappelen worden vroeg in het jaar gepoot en na zo'n 100 dagen is er al voedsel. Voor bemesting van de akker werden wel eens varkens gebruikt die zich tevens tegoed deden aan het 'onkruid'. Vroeger had je voornamelijk gemengde kleinschalige bedrijven, ook met aardappelteelt. Op de es werd spelt, boekweit, rogge en haver verbouwd. Rond Ruinen had je ook veel veeboeren.

In het hooi en weiland groeien veel kruiden, omdat er bewust laat gemaaid wordt. Toen ik even over het weiland liep zag ik bijvoorbeeld heel veel duizendblad, herderstasje, weegbreesoorten, gewoon biggenkruid, paardebloem, boterbloem, madeliefje, ereprijs, ooievaarsbek, spurrie, veldzuring, brandnetel, etc. Ook is er een prachtige meidoornhaag op het erf.

Landbouwtransitie is erop gericht om paal en perk te stellen aan de gevolgen van intensieve landbouw. Het is duidelijk aanwijsbaar dat de biodiversiteit al langere tijd aan het afnemen is. Door middel van landbouwtransitie hopen wij het tij te keren. Iedereen kan er een steentje aan bijdragen. Steeds vaker zie je boeren en andere geïnteresseerden hun biologische producten verkopen aan de weg of richten zelfs winkels in met biologische producten op het eigen erf. Heel leuk en sfeervol om daar eens rond te kijken en producten af te nemen. Maar natuurlijk zou het ook mooi zijn als de schappen in de winkels een andere aanblik krijgen met veel variatie aan biologische producten en met leuke, leerzame informatie over biodiversiteit. De consument zelf speelt misschien wel de hoofdrol in dit alles, door de keuzes die hij/zij zelf maakt.

Ploeg, foto: Wilma Talen

Cultivator, foto: Wilma Talen

Bakhuis, foto: Wilma Talen

Op grootschalig niveau is het allemaal gecompliceerd, omdat natuurinclusieve landbouw meestal minder productief is. Dan moet alles op de schop, van intensieve bemesting tot aan wet en regelgeving aan toe. Toch kan het op bepaalde fronten ook weer kostenbesparend werken, maar dat vraagt om een nieuwere manier van samenwerken.

Conclusie: Om nog weer even terug te komen op de kleinschalige, lokale werkwijze van Harry Smit: Het is heel mooi om te zien dat je met eenvoudige aanpassingen en middelen al zoveel verandering ziet ten gunste van de biodiversiteit. Als iemand zelf kiest voor dicht bij de natuur, lokaal en korte lijnen, dan werkt de natuur zelf zijdelings mee, uit eigen kracht!

Aan het werk met kilverbak, foto: Wilma Talen

Held in het Veld : Jan Nijman

AUTEUR: JANKE SANTING

In deze laatste Adder interview ik Jan Nijman voor de rubriek 'Held in het Veld'. Wie van de IVN afdeling Westerveld kent Jan niet. Ik ben welkom in Vledder in het huis van Jan en Nel. De afdekking van de vloer in de hal en op de trap verraden het staartje van een verbouwing. Ondanks dat is er tijd en ruimte voor koffie en een gesprek. Basis voor het interview zijn steeds dezelfde vragen die als leidraad dienen.

Wat betekent natuur voor jou?

Jan hoeft er niet lang over na te denken. Natuur is voor hem betrokkenheid, bewustwording en kennisoverdracht. Al snel komt de doelstelling van het IVN naar voren, daar staat hij helemaal achter. Vooral kennisoverdracht vindt hij belangrijk. Educatie zit hem in het bloed. Zijn nieuwsgierigheid is de achterliggende drive evenals het enthousiasme om kennis te delen. 'Kennis is ook op zoek naar nuance. Niet zomaar iets aannemen maar goed onderzoeken' volgens Jan. 'Als je dingen weet over het landschap, zie je meer. Vervolgens kun je anderen laten delen in jouw kennis.' Daarom vindt hij het belangrijk dat er cursussen en excursies georganiseerd worden voor IVN leden maar ook voor niet-leden.

Hoe ben je betrokken geraakt bij het IVN?

Jan is betrokken geraakt bij IVN Westerveld door Nel (partner). Toen Nel bestuurslid was van de afdeling en er een gidsencursus georganiseerd werd, vroeg ze Jan een aantal lessen te geven.

Wat waren je activiteiten binnen het IVN?

Het balletje rolde verder na het lesgeven in de gidsencursus. Jan werd bestuurslid van het IVN-district Drenthe, begon daar met een digitale nieuwsbrief en nadat het district in 2009 opgeheven werd, nam hij zitting in het bestuur van de afdeling, aanvankelijk als bestuurslid en redactielid van de Adder, later als voorzitter tot 2015. Al snel nadat hij tot het afdelingsbestuur toetrad nam hij het initiatief voor het organiseren van een Natuurgidsencursus, samen met IVN Oostervelde. Die cursus startte in september 2011. Jan was behalve initiatiefnemer ook trekker van deze gidsencursus. Daarnaast pakte hij een aantal digitale zaken op binnen de afdeling als de start van de website en een nieuwsbrief. De online leeromgeving waar hij werkmattig mee bezig was kwam hem goed van pas en leek hem ook handig voor de gidsencursus. Hij raakte betrokken bij de Adder vanaf 2009 tot vorig jaar. Zijn kwaliteiten werden ook buiten de afdeling gezien. Hij werd door het IVN Cursushuis gevraagd als Meetlatter mee te draaien. Als Meetlatter beoordeel je de aanvraag van andere afdelingen die een gidsencursus willen organiseren op voldoende kwaliteit.

Wat zijn je activiteiten nu?

Op dit moment is Jan één van de organisatoren van de lopende Natuurgidsenopleiding en is ook docent. Tot dit jaar heeft hij de website voor de afdeling onderhouden. En regelmatig schrijft hij voor de Adder, en soms leidt hij een excursie, zoals de paddestoelenexcursie.

Welke activiteiten hebben je interesse?

Eigenlijk zijn dat de activiteiten waarin kennisoverdracht centraal staat. Een mooi project vond hij de cursus 'Waar wij wonen'. Een idee opgedaan via een collega uit Zuidlaren. Deze cursus was een groot succes. De opgaves hiervoor waren zo groot dat het organisatorisch best een puzzel was, wat toch lukte. De achterliggende doelstelling was om interesse te wekken voor de Natuurgidsenopleiding. En deze werd weer georganiseerd in 2017/2018, de derde gidsenopleiding van Jan. Dus Jan is welgeteld nu met zijn vierde gidsenopleiding bezig. Jan benoemt ook de belangrijkheid van communicatie met de leden via de Adder, nieuwsbrief, website etc. Dit om belangstelling en betrokkenheid met de leden warm te houden en als informatiebron.

Welke activiteiten zijn belangrijk van het IVN volgens jou?

Eigenlijk is het geen verrassing dat hier nogmaals de excursies en cursussen ter tafel komen. Juist daar kan je de diepte in qua kennisdeling en in dialoog. Jan is voorstander van publieksexcursies omdat dan enthousiasme gewekt kan worden voor de natuur bij een breed publiek. En passant merkt hij op dat hij nu wel Held in het Veld is maar hij toch veel achter pc en bureau doet. Teveel vindt hij, hoewel hij heel wat kilometers fietst naar zijn idee zou hij veel meer naar buiten willen.

Welke plant of welk dier spreekt je aan of heeft een belangrijke betekenis voor je?

Op het Holtingerveld staat een plantje dat Zevenster heet (*Trientalis Europaea*), een boreale soort, die Jan prachtig vindt. Zo mooi die zeven witte blaadjes. Ieder voorjaar gaat hij ernaar op zoek en is blij als hij ze ziet. Hij vindt het Holtingerveld sowieso een prachtig gevarieerd gebied, rijk qua geologische opbouw en cultuur historie. 'En dan de kraanvogels met hun geluid. Geweldig toch!'

**Als je dingen weet over het
landschap, zie je meer.**

Leestekens in het Holtingerveld

AUTEUR: JAN NIJMAN

Afgelopen zomer verscheen een boek over de geschiedenis van het Holtingerveld van de hand van Wim van der Wijk. In het boek staan leestekens in het landschap centraal. Een boek dat aandacht besteedt aan de verschillende aspecten van de rijke geschiedenis van dit gebied zoals de hunebedden, Hunehuis, werkkampen en de ervaringen van Tjalling Waterbolk.

‘Alweer een boek over het Holtingerveld?’, dacht ik. Er zijn immers afgelopen jaren al eerder boeken verschenen over het gebied bij de Havelterberg, boeken over de cultuurhistorie. Zo verscheen tien jaar geleden het boek ‘Archeologie & Landschap van het Holtingerveld’ dat vooral ingaat op de vondsten van amateurarcheoloog Georg Hendrik Voerman. En een jaar eerder publiceerde Esgo Kuiper zijn masterscriptie ‘Holtinge en het Holtingerveld’. Maar daarmee is nog lang niet alles beschreven over dit fascinerende gebied.

Dagboek aantekeningen en brieven

Het deze zomer gepubliceerde boek van de hand van Wim van der Wijk gaat in het eerste hoofdstuk uiteraard ook kort in op de vondsten van Georg Hendrik Voerman ‘de steentjeszoeker’ die als gepensioneerde in de dertiger jaren het gebied rond de Havelterberg verkent. Hij vindt er veel artefacten uit de steentijd waarbij hij de vindplaatsen nauwkeurig documenteert. Hij beschrijft het gebied rond Havelte als ‘het Pompeï van Drenthe’. Het eerste hoofdstuk kun je een samenvatting noemen van het boek dat tien jaar eerder verscheen. Maar er is veel meer te vertellen over het gebied.

In acht hoofdstukken gaat Wim van der Wijk in op de verschillende aspecten zoals het verhaal over de beide hunebedden, de geschiedenis van het Hunehuis, de werkkampen in de oorlog, de vogels in de veenplassen van het gebied, het beheer en de Holtinger schaapskudde. Van der Wijk maakt daarbij dankbaar gebruik van de verslagen en beschrijvingen van Harm Tjalling Waterbolk, van de vogelinventarisatieverslagen van Arend van Dijk en van de dagboek aantekeningen en brieven van Hans Freudenthal die de laatste oorlogsjaren in het werkkamp verbleef.

Herdenkingsmonument Jodenkamp, foto: Wim van der Wijk

Het boek ‘Leestekens in het Holtingerveld’ door Wim van der Wijk is een uitgave van de Koninklijke Van Gorcum, ISBN 9789023259657

Werkkampen

Tjalling Waterbolk, zoon van de gemeentesecretaris in Havelte (1924 – 2020), was in zijn jeugd al heel veel te vinden in de bossen van het Ooster- en Westersand. Tijdens zijn jeugd leert hij ook Voerman kennen en ziet zo de vuurstenen gereedschappen die gevonden zijn in het Westersand. Die ervaringen neemt hij mee als hij in 1942 in Groningen biologie gaat studeren. Hij wordt actief lid van de NJN en in het 'Kruipnieuws' schrijft hij een artikel over 'Landschap en plantengroei van Havelte'. Als voorbereiding voor een excursie tijdens een NJN-paaskamp in 1944 maakt hij een beschrijving van het Brandeveen. En in 1947 schrijft hij een rapport over de wetenschappelijke betekenis van het gebied bij Havelte. Hij hoopt hiermee de ophanden zijnde aanwijzing van het gebied tot militair oefenterrein te voorkomen. Van der Wijk put dankbaar uit die publicaties.

Uit de beschrijving van Waterbolk blijkt dat het landschap toen veel opener was dan nu. Maar hij wil niet te dicht bij de hunebedden komen, schrijft hij: 'uit die richting horen we het gesteen en gestamp van locomotieven en draglines op het vliegveld dat daar aangelegd wordt'.

Van der Wijk gaat in hoofdstuk 6 uitvoerig in op de aanleg van dat vliegveld, en met name op het dagelijks leven in de werkkampen. Gemengd gehuwde Joden moeten zich in februari 1944 melden om mee te werken aan de opbouw van het vliegveld. Ze worden aanvankelijk ondergebracht in een werkkamp in het Holtingerveld, even ten noorden van het Hunehuis. Maar er waren nog meer werkkampen. Zo was er een werkkamp 'aan de Wal' bij de Helomaweg dicht bij Havelte. En er was een werkkamp 'Konijnenbergen' ten zuiden van de kerk.

Leestekens

Om te schrijven over het dagelijks leven, het zware werk, het karige eten, contact met familie en de dreiging naar Westerbork gestuurd te worden, heeft Van der Wijk veel gebruik gemaakt van de brieven van wiskundige en literator Hans Freudenthal. Die beleeft vooral angstige uren tijdens nachtelijke luchtaanvallen. Het kamp aan de Doeze ligt in een 'sperrgebied'. Bezoek aan het kamp is niet toegestaan.

Jaren geleden, tijdens een excursie onder leiding van Wim van der Wijk, wees hij ons op een groep bomen in de heide, iets ten noorden van het Hunehuis. 'Valt jullie iets op?', vroeg hij. Hij vond dat we de leestekens van het landschap moesten leren lezen. Hij vertelde toen dat er een klein huisje heeft gestaan. In het boek wordt dat huisje een aantal keer genoemd. Kobus Munsterman woonde er met zijn gezin, tot in de jaren zestig. Zo zit het boek vol met interessante wetenswaardigheden. Waterbolk beschrijft bijvoorbeeld dat je in de keileemgroeve aan de straatweg Havelte – Wapserveen de ondergrondse opbouw van de Havelterberg kunt zien. Van die keileemgroeve is nu niets meer te zien. De leestekens van het landschap – het Holtingerveld staat er vol mee – staan centraal in het boek. Je kunt het beschouwen als een soort wegwijzers, maar je moet ze wel leren zien. Het boek is een waardevolle aanvulling op de groeiende verzameling boeken over de beschrijving en geschiedenis van dit fascinerende gebied.

Groencafé Vledder en omstreken start op 25 januari!

AUTEUR: SONJA KERSTEN

Maandelijks biedt het Groencafé de mogelijkheid om mensen te ontmoeten die interesse hebben in 'groen' in brede zin en daarover meer te weten willen komen, bijv. via korte presentaties of een stukje film.

Daarnaast is er gelegenheid om elkaar formeel te ontmoeten en ideeën, kennis en ervaring uit te wisselen. Natuurlijk komen ook groene (vrijwilligers)initiatieven in de omgeving van Vledder aan bod.

Onderwerpen waaraan o.a. gedacht wordt:

Kennismaking met het concept Groencafé, met elkaar en met de initiatieven in en rondom Vledder

Aandacht voor (al of niet ecologisch) moestuinieren

De rol van allerlei soorten bijen en andere insecten in het ecosysteem

Na buur levert de gastvrije plek in de bibliotheek van Vledder en zorgt voor koffie, thee en fris. De entree is gratis.

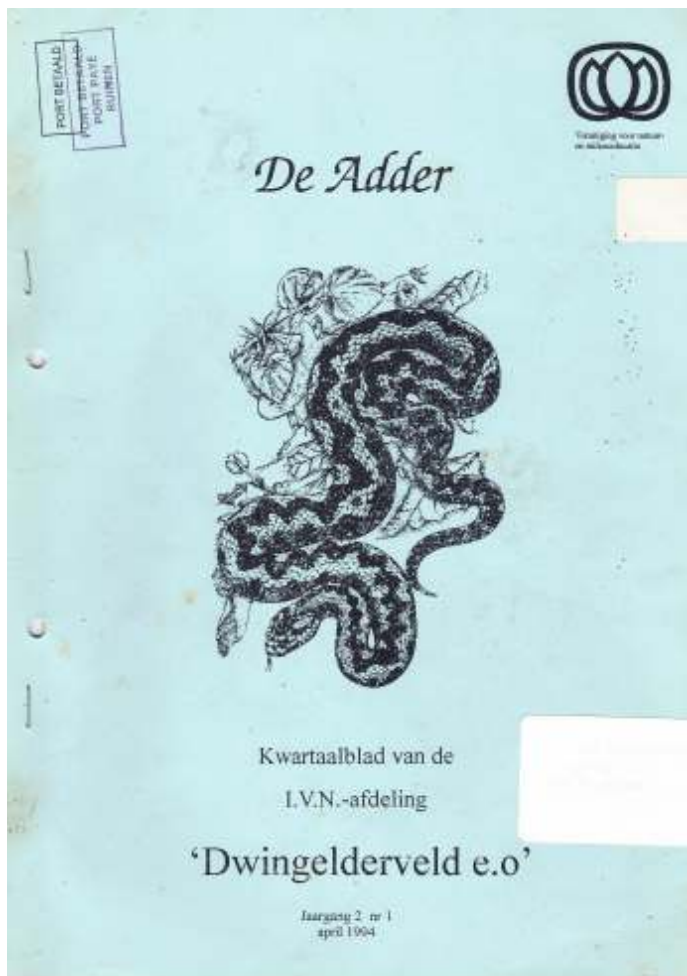
Consumpties 1 euro **ER KAN ALLEEN CONTANT BETAALD WORDEN.**

Spreekt dit initiatief je aan, heb je vragen over 'natuurlijke zaken' of vind je het gewoon leuk om andere, in groen geïnteresseerde mensen te ontmoeten, kom dan op 25 januari naar het Lesturgeonplein 6 in Vledder! Inloop vanaf 19.15 uur. Start 19.30 uur en het eindigt om 21.30 uur.

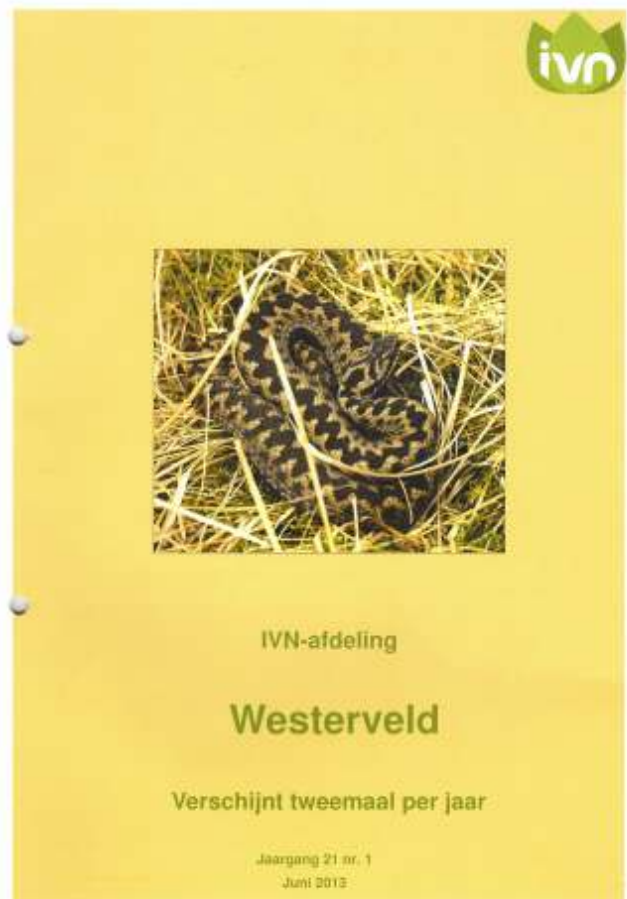
Het zal elke 4e donderdag van de maand open zijn, in eerste instantie tot aan de zomervakantie, te beginnen op 25 januari en vervolgens 22 februari, 28 maart, 25 april, 23 mei, 27 juni.

Zegt het voort en schrijf ook alvast de data in je agenda! Van harte welkom!

Marianne, Marijke en Sonja (voor vragen of verdere informatie 06-10490911)

De Adder, jaargang 2 nr 1, april 1994

De Adder, jaargang 21 nr 1, juni 2013

Adders leven meestal alleen, maar soms zoeken ze elkaar op. Dit gebeurt voornamelijk in de paartijd. Hier zie je twee mannetjes en één vrouwtje (de bruine adder), foto: Dick van Dorp